

σκυθική, ἀλλὰ κήλωνας. Ἐννοεῖται δὲ οἴκοθεν ὅτι κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους καὶ τὰς διαφόρους περιστάσεις καὶ αἱ τιμαὶ τῶν ἵππων ἦσαν διάφοροι ἀναφέρονται ἡμῖν τιμαὶ κοινῶν ἵππων μέχρι τριῶν μνῶν, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις αἱ τιμαὶ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἵππων ἦσαν ἀναλόγως μεγάλαι, φθάνουσαι μέχρι δώδεκα μνῶν καὶ ἔτι μᾶλλον. Ἐννοεῖται δέ, ὅτι οἱ φίλιπποι ἀνεβίβαζον τὰς τιμὰς αὐτῶν ἐπ' ἀόριστον· περιεργίας δὲ μόνον χάριν μνημονεύομεν, ὅτι ὁ περίφημος βουκέφαλος ἠγοράσθη ἀντὶ δεκατριῶν ταλάντων. Οἱ αὐτοὶ φίλιπποι καὶ ἐστιγμάτιζον συνήθως καυτηριάζοντες τοὺς ἵππους διὰ διαφόρων σημείων ἢ διὰ τῶν γραμμᾶτων (κοππατίας, κοππαφόρος, σαμφόρας), ἢ διὰ ζώων (λευκοφόρος, ἴσως καὶ ὁ βουκέφαλος). Εὐρηνται δὲ καὶ ἐν εἰκόσιν ἀγγείων καυστήριον σημείον ὄφιν ἐπὶ πηγᾶσου καὶ ἄλλα.

§ 6. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἵππων· διὰ δὲ τὴν σπάνιν αὐτῶν ἢ τὸ πολυδάπανον ἐν τισὶ τόποις μετεχειρίζοντο τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀχοφόρον καὶ φορτηγὸν ζῶον, τὸν ὄνον· ὑπῆρχον δὲ ὄνοι ἐν ἀφθονίᾳ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἰδίως δὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ οἱ καλούμενοι ἵπποβάται ὄνοι οἱ ὀχεύοντες τὰς ἵππους. Παρὰ ταύτην τὴν ὠφέλειαν τοῦ ζώου τούτου ἐν Ἑλλάδι πρῶίμως, ἢ μᾶλλον μεταγενεστέρως, ἐπιλαθόμενοι τῶν ἀρετῶν τῆς φιλοπονίας, τῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς τοῦ ὄνου, μετήνεγκον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀναισθητῶν καὶ μωρῶν, ἀποκαλέσαντες τοὺς τοιούτους ὄνους καὶ μάλιστα ὄνους κανθηλίους. Ἔτι δὲ ἐν ὄρεινοῖς μάλιστα τόποις καὶ ὁδοῖς μετεχειρίζοντο πρὸς μεταφορὰν ἀνθρώπων ἢ φορτίων καὶ τὰς ἡμίονους, αἱ ἐκαλοῦντο ἀδιαφόρως κατ' ἀρσενικὸν ἢ θηλυκὸν γένος, ὁ καὶ ἡ ἡμίονος, διότι ἐν τοῖς τοιούτοις τόποις τὸ βάδισμα τούτων ἦν ἀσφαλέστερον τοῦ τῶν ἵππων· διὸ καὶ ἐκαλεῖτο ὁ ἡμίονος ἰδίως ὄρεὺς, διότι ἠδύνατο βαίνειν ἐν ὄρει μᾶλλον τῶν ἄλλων ζώων. Ἡ ἐτυμολογία καὶ σύνθεσις τῆς λέξεως δεικνύει τὴν καταγωγὴν τῆς ἡμίονου, οὐδὲ δυνάμεθα διακρίνειν μεταξὺ ὄρεως καὶ ἡμίονου, ἐκλαμβάνοντες ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἦν ὁ ἐξ ἵππου κήλωνος καὶ θηλείας ὄνου, αὕτη δὲ ἡ ἐξ ὄνου καὶ θηλείας ἵππου, ἢ τὰνάπαλιν· διότι παρ' Ὀμήρῳ εὐρίσκειται μὲν θήλεια ἵππος κυοφοροῦσα ἡμίονον, ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν ταῦτί-

ζονται αἱ δύο ἐκφράσεις. Αἱ ἡμίονοι ἐκαλοῦντο ἄλλως καὶ ὀρικὰ ζεύγη, ἀφ' ὧν καὶ ὁ φόρος ἐκαλεῖτο ζευγίσιον καὶ ἡ τάξις τῶν τοιοῦτον φόρον ἀποφερόντων πολιτῶν οἱ ζευγίσιον τελοῦντες. Μόνον ἐν Ἡλιδί αἱ ἵπποι οὐκ ἠδύναντο κυφορεῖν ἡμίονους, ὅπερ ἀπέδιδον εἰς τινὰ κατάραν, καὶ διὰ τοῦτο, ὅπως κυφορήσωσιν αἱ ἵπποι, ἐξήλαυνον αὐτάς εἰς τὴν ὑπερορίαν ὄμορον χώραν, μέχρι οὗ ἐκύουν. Ὁ ἡμίονος ἐκαλεῖτο ἔτι καὶ ἀστράβη· διὸ ὁ ἀγωγεὺς αὐτῆς ἐκαλεῖτο ἀστραβηλάτης· διεκρίνοντο δὲ εἰς ἡμίονους νωτεῖς καὶ ζυγίους. Καὶ ἀγὼν δὲ ἡμίονου ἐτελεῖτο τὸ πάλαι ἐν Ὀλυμπίᾳ, καὶ τὸ μὲν ἀγώνισμα τῶν νωτέων ἡμίονων ἐκαλεῖτο κάλπη, τὸ δὲ τῶν ζυγίων ἀπήνη.

§ 7. Πρὸς τούτοις ἐν ταῖς πεδιάσι τῆς Θεσσαλίας ἀπαντῶμεν καὶ χηνοτροφίαν καὶ γερανοτροφίαν, ἢ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χηνοβοσῖας καὶ γερανοβοσῖας. Ἄλλως δὲ οὐχὶ μεγάλην ὄρνιθοτροφίαν ἀπαντῶμεν ἐν τῇ ἐλληνικῇ οἰκονομίᾳ, εἰ καὶ ὁ Πολυδεύκης ἀναφέρει οἰκίσκον ὄρνίθειον καὶ οἰκίσκον περδικικὸν καὶ περδικοτροφεῖον καὶ καλιὰν ἢ μᾶλλον καλιὸν ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀριστοφάνους, ἔτι δὲ καὶ πέταυρον, ἐνθα ἐγκαθεύδουσιν αἱ ἐνοικίδιαι ὄρνιθες. Ἄλλὰ καὶ ἐνθα μνημονεύεται ὄρνιθοτροφία, αὕτη ἦν μᾶλλον πρὸς τέρψιν καὶ παιδιὰν ἢ πρὸς ὠφέλειαν. Συνίστατο δὲ ἢ ἐν ἀγρίοις πτηνοῖς, οἷον περιστεραῖς ἢ τοιούτοις ἄλλοις, θηρευομένοις καὶ διατρεφομένοις ἐν ἰδιαιτέροις οἰκίσκοις, ὄρνιθοτροφεῖοις, περιστερεῶσιν, — ἢ ἐν ἀλεκτρυόσι καὶ ὄρτυξι, τρεφομένοις καὶ γυμναζομένοις πρὸς τὰς μέχρι πάθους προσφιλεστάτας ἀλεκτορομαχίας καὶ ὄρτυγομαχίας, ἧτοι ἀγῶνας ἀλεκτρυόνων καὶ ὄρτύγων. Μετὰ πόσης ἐπιμελείας περιεποιοῦντο ἐν Ἀθήναις ἀλεκτρυόνας καὶ ὄρτυγας πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν δεικνύει ὁ Πλάτων, λέγων, ὅτι «τρέφουσι παρ' ἡμῖν οὐ μόνον παῖδες, ἀλλὰ καὶ πρεσβύτεροί τινες, ὄρνιθων ὀρέμματα, ἐπὶ τὰς μάχας τὰς πρὸς ἀλληλα ἀσκοῦντες τὰ τοιαῦτα τῶν θηρίων· πολλοῦ δὴ δέουσιν ἡγεῖσθαι τοὺς πόνους αὐτοῖς εἶναι τοὺς πρὸς ἀλληλα μετρίους, ἐν οἷς αὐτὰ ἀνακινουσι γυμνάζοντες... πρὸς γὰρ τούτοις λαβόντες ὑπὸ μάλης ἕκαστος τοὺς μὲν ἐλάττονας εἰς τὰς χεῖρας, μείζους δ' ὑπὸ τὴν ἀγκάλην ἐντός, πορεύονται περιπατοῦντες σταδίους παμπόλλους ἐνεκα τῆς

εὐεξίας οὐ τι τῆς τῶν αὐτῶν σωμάτων, ἀλλὰ τῆς τούτων τῶν θρεμμάτων». Ἐν Ἀθήναις μάλιστα φαίνεται ὅτι μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ἦσαν διατεταγμένοι νόμῳ αἱ ἀλεκτορομαχίαι κατὰ τὸν Δίλιανὸν λέγοντα, ὅτι «μετὰ τὴν κατὰ τῶν Περσῶν νίκην Ἀθηναῖοι νόμον ἔθεντο ἀλεκτρούνης ἀγωνίζεσθαι δημοσίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ μιᾶς ἡμέρας τοῦ ἔτους.» Ὁ αὐτὸς διηγεῖται καὶ τὴν ἀφορμὴν τῶν ἐτησίων τούτων ἀγώνων, λέγων ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐξάγων κατὰ τῶν βαρβάρων τὴν πολιτικὴν δύναμιν, εἶδεν εἴτε κατὰ συγκυρίαν, εἴτε προδιαθείς τὸ πρᾶγμα, ἀλεκτριόνας μαχομένους, καὶ ὠφελούμενος ἀπὸ τοῦ συμπίπτοντος θεάματος, ἐπέστησε τὴν στρατιάν καὶ εἶπεν· «ἀλλ' οὗτοι μὲν οὔτε ὑπὲρ πατρίδος, οὔτε ὑπὲρ πατρώων θεῶν, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὲρ τῶν προγονικῶν τάφων κακοπαθοῦσιν, οὐδὲ ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ δόξης καὶ παίδων, ἀλλ' ἑκάτερος, ἵνα μὴ ἠττηθῇ, μηδ' ὑπεῖξῃ τῷ ἑτέρῳ»· καὶ διὰ τῆς τοιαύτης εὐφυοῦς ἀντιπαραθέσεως ἐνεθάρρυνε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἠθέλησε διαφυλάττειν τὴν ἀνάμνησιν τοιοῦτου συγκυρήματος διὰ τῆς συστάσεως ἀγώνων ἀλεκτρούνων. Ὅπως δὴποτε ὁμως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, φαίνεται ὅτι τὰ μάλιστα ἐσπούδαζον περὶ τὴν θέαν τοιούτων ἀγώνων καὶ ἐτέρποντο μέγਾਲως, καὶ, ἐὰν ὑπάρχῃ ἀμφίβολος ἢ αἰτία καὶ ἀφορμὴ τῆς κατὰ νόμον διατάξεως τῶν τοιούτων ἀγώνων, πάντως ἢ γλῶσσα τῶν χαριέντων συχνάκις μετεχειρίζετο τὰ κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν μαχητικῶν τούτων ὀρνίθων γινόμενα ὡς ἐνθάρρυντικὸν καὶ ἐξεγερτικὸν παράδειγμα. Διὸ ὁ μὲν ἀφελῶς ἀναχρονίζων Λουκιανὸς εἰσάγει τὸν Σόλωνα λέγοντα τῷ ξένῳ τὴν τοιαύτην ἀπὸ τούτων ὠφέλειαν· «καίτοι τί ἂν πάθοις, εἰ θεάσαιο καὶ ὀρτύγων καὶ ἀλεκτρούνων ἀγῶνας παρ' ἡμῖν, καὶ σπουδὴν ἐπὶ τούτοις οὐ μικράν; ἢ γελάσῃ δηλονότι, καὶ μάλιστα, ἦν μάθῃς ὡς ὑπὸ νόμῳ αὐτὸ δρῶμεν, καὶ προστέτακται πᾶσι τοῖς ἐν ἡλικίᾳ παρεῖναι καὶ ὄραν τὰ ὄρνεα διαπυκτεύοντα μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀπαγορεύσεως; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο γελοῖον· ὑποδύεται γάρ τις ἡρέμα ταῖς ψυχαῖς ὀρμὴ εἰς τοὺς κινδύνους, ὡς μὴ ἀγενέστεροι καὶ ἀτολμότεροι φαίνονται τῶν ἀλεκτρούνων, μηδὲ ἀπαγορεύοιεν ὑπὸ τραυμάτων ἢ καυμάτων, ἢ τινος ἄλλου δυσγερούς». Ἀλλ' ἔτι καὶ παντοῖαι μεταφοραὶ παρὰ τοῖς ἀστείοις τῶν

συγγραφέων ἐντεῦθεν εἰλημμένοι τὴν αὐτὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τούτων τῶν ἀγώνων μαρτυροῦσιν. Οὕτως ὁ ὀρμητικὸς καὶ δριμύς πρὸς μάχην καλεῖται παρ' Ἀριστοφάνει ἐσχοροδισμένος μάχῃ καὶ παρὰ Ξενοφῶντι συμβουλεύεται ὁ ὀρμώμενος ἐπὶ μάχην ὅτι συμφέρει αὐτῷ ὑποτρέγειν κρόμμον· ἀμφοτέρωθεν ταῦτα ἐκ τῆς συνηθείας τῶν ἀλεκτρούων· διότι, ὅτε συνέβαλλον αὐτοὺς εἰς μάχην, τινὲς παρέβαλλον αὐτοῖς σκόροδα ἢ κρόμματα καὶ οὕτως ἐσίτουν αὐτοὺς, ἵνα ὡς δριμύτεροι ἐν τῇ μάχῃ. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀγῶνας πάλιν ὠπλιζόν αὐτοὺς καὶ διὰ σιδηρῶν πλήκτρων ἢ κέντρων, ἐμβαλλομένων εἰς τὸ ρύγχος αὐτῶν, ἵνα πλήττωσι σφοδρότερον καὶ εὐκολώτερον καταβάλλωσι τὸν ἀνταγωνιστήν. Ἐπίσης παρ' Ἀριστοφάνει λέγεται πρὸς τὸν εἰς ἄμυναν ἢ ἐκδί- κησιν προκαλοῦντα ἄνθρωπον «αἶρε πλήκτρον, εἰ μαχεῖ»· μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἀλεκτρούων μεταφορᾶς, μεθ' ἧς ὁ παρ' ἡμῖν προκλητικὸς τοὺς τρόπους καὶ θρασὺς καλεῖται πετεινός. Ἄλλως δὲ περιττὸν ὑπομνήσαι Ἕλληνας, ποίαν σημασίαν εἶχε παρὰ τοῖς πένησιν ἢ κατὰ τὸν ὄρθρον ὠδὴ τοῦ ἀλεκτρούου, χρησιμεύουσα αὐτοῖς ὡς ἐξεγερτήριον ὠρολόγιον τρόπον τινὰ πρὸς τὴν ἔναρξιν τῶν ἔργων. Οὕτω παρὰ Θεόγνιδι λέγει τις, ὅτι «καὶ ὄρθρῃ αὐ- θις εἴσειμι, ἤμος ἀλεκτρούων φόγγος ἐγειρομένων». Ὑφίστατο δὲ ἡ συνήθεια τῆς ἀλεκτορομαχίας οὐχὶ μόνον ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀναφέρονται ἡμῖν ὡς διαση- μότεροι μάχιμοι καὶ ἀθληταὶ ἀλεκτρούες οἱ τῆς Τανάγρας καὶ Χαλκίδος καὶ ἔτι τῆς Ῥόδου. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τοιαύτην φροντίδα παρασκευῆς ἀλεκτρούων ἀνελάμβανον καὶ ἰδιαίτεροι ἐπὶ τούτῳ ἄνθρωποι ἀλεκτρονοτρόφοι καὶ ἀλεκτρονοπῶλαι. Σημειωτέον δ' ἔτι ὅτι, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκλήθη διὰ τοῦ ἄλλως γενικοῦ ὀνό- ματος ὁ ὄρνις τοῦ σημαίνοντος ἀνέκαθεν ἀδιακρίτως πάντα τὰ πτηνὰ κατ' ἐξοχὴν ἢ γνωστὴ κοινὴ ὄρνις, οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν κατ' ἐξοχὴν ἐκλήθη πετεινός ὁ ἀλεκτρούων, οἶονεὶ κατ' ἐξοχὴν πτηνὸς ὄρνις. Παρ' ἀμφοτέροις δὲ παρατηροῦντο μετ' ἰδιαζούσης ἐντυπώσεως τὰ ἐρυθρὰ κάλλια καὶ ὁ λόφος, ὅμοια τὴν χροῶν ἀνεμώνη. — Ἐπίσης προσφιλές, ἢ καὶ μᾶλλον σφοδρότερον τούτου πάθος ἦν τὸ θέαμα ἀγωνιζομένων ὀρτύγων, οἵτινες

ἦσαν ἐπίσης φιλόμαχοι, καὶ τὸ ἀγώνισμα τοῦτο κατήντα πολλάκις εἰς μανίαν, καὶ πραγματικῶς ἡ ὄρτυγομανία συναναφέρεται πολλάκις μετ' ἄλλων μανιῶν, οἷον τῆς γυναικομανίας. Ὑπῆρχεν ἰδιαιτέρα τάξις ἀνθρώπων ἐπιτηδευόντων τοῦτο, τὸ συλλαμβάνειν καὶ τιθασσεύειν καὶ γυμνάζειν αὐτούς, οἱ ὄρτυγοθηραὶ καὶ ὄρτυγοτρόφοι. Ἐκτὸς τῶν συνήθων πρὸς ἀλλήλους συμπλοκῶν τῶν ὄρτύγων μετεχειρίζοντο αὐτούς καὶ κατὰ τὴν ὄρτυγοκοπίαν μετὰ περιδόσεως ἦτοι στοιχήματος. Αὕτη δὲ ἡ ὄρτυγοκοπία ἦν παιδιὰ, καθ' ἣν εἰς μὲν τῶν ὄρτυγοκόπων ἴστα τὸν ὄρτυγα ἐπὶ σανιδώματος, καλουμένου τηλίας, ὁ δὲ ἄλλος ἔκοπτε τοῦτον τὸν ὄρτυγα διὰ τοῦ λιχανοῦ ἢ ἀπέτιλλε τὰ ἐκ τῆς κεφαλῆς πτερὰ· καὶ τότε ἐνίκα μὲν ὁ θρέψας αὐτὸν κύριος, ἐὰν ἐνεκαρτέρει ὁ ὄρτυξ, ἐνίκα δὲ ὁ κόπτων ἢ ὁ τίλλων, ἐὰν ὁ ὄρτυξ ὑπεῖκε καὶ ὑπεξέφευγεν. Τοῦτο δὲ ἐγένετο καὶ ἄλλως· ἐπὶ τῆς τηλίας ἐκείνης, ἐν ἣ ἔμπεριεγράφετο κύκλος, ἢ μᾶλλον ἐν ἣ εὕρισκετο κυκλοτερές τι ὕψωμα, ἐτίθεντο οἱ ὄρτυγες ὡς ἐπὶ μάχην πρὸς ἀλλήλους· ὁ δὲ ἀνατραπεῖς καὶ ἐκπεσὼν τοῦ κύκλου ἦν ἡττημένος καὶ αὐτὸς καὶ ὁ δεσπότης αὐτοῦ. Προσφυῶς λοιπὸν ὁ τεταπεινωμένος ἠδύνατο λέγειν περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι «ἤκειν ὄρτυγι ὑπὸ στυφοκόπου τὴν κεφαλὴν πεπληγμένῳ». Ἡ δὲ περίδοσις ἢ τὸ ἄθλον τοῦ νικητοῦ ἦσαν ἢ αὐτοὶ οἱ ὄρτυγες, ἢ καὶ ἀργύριον ἐνίοτε. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς δὲ τηλίας ἐλάμβανον χώραν οἱ τε ἀγῶνες τῶν ἀλεκτρυόνων καὶ ὄρτύγων καὶ ἡ ὄρτυγοκοπία.

§ 8. Ἐνταῦθα καταλλήλως ἀναφέρομεν καὶ ἄλλα τινὰ πτηνὰ καὶ ζῶα χρησιμεύοντα ὡς δῶρα ἐρατεινά, ἢ πρὸς διασκέδασιν καὶ συντροφίαν καὶ παραμυθίαν· πρὸς τοιούτους σκοποὺς μετεχειρίζοντο ἐκτὸς τῶν ὄρτύγων, χηνῶν καὶ ἀλεκτρυόνων διάφορα εἶδη πιθήκων καὶ τιτύρων καὶ Σικελικὰς περιστερὰς καὶ ἄλλην γενναίαν ὄρνιν. Οὕτω πρὸς παραμυθίαν τῆς ἀπὸ τοῦ πλοῦ μελαγχολίας παρελάμβανον ἐνίοτε καὶ οἱ πλείοντες πιθήκους. Καὶ περὶ τινῶν μάλιστα κατοικιδίων ὄρνιθων βεβαιοῦται ὅτι ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις εἰσῆχθησαν ἐκ ξένων χωρῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὁ ἀλέκτωρ αὐτὸς φαίνεται ὅτι εἰσῆχθη ἐκ τῆς Περσίας, διότι ἀναφέρεται ἔχων τὸ ἐπώνυμον Περσικὸς ἀλέκτωρ καὶ Περσικὸς ὄρνις,

οὐχί, ὡς ἐνομίσθη ὑπό τινων, διότι πάντα τὰ πολυτελεῆ ἐκαλοῦντο περσικά, ἀλλ' ἔνεκα τῆς περσικῆς αὐτοῦ καταγωγῆς. Ἐπίσης καὶ ὁ φασιανός, ὅς ἦν πολυτελείας ἀνάθρεμμα, δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος δεικνύει τὴν ἐκ τοῦ Φάσιδος τῆς Κολχίδος καταγωγὴν αὐτοῦ· ἐσήμαινε δὲ τοῦτο τὸ ἐπίθετον μετὰ τοῦ ἐξυπακουομένου οὐσιαστικοῦ ὄρνις, ὅτι καὶ ἡ ἔκφρασις Κολχικὸς ὄρνις, ἀλλως δ' ὠνομάζετο καὶ τέταρος. Τούτους πρότερον μὲν ἔτρεφον ἐπὶ πολυτελείᾳ, μετὰ δὲ ταῦτα, ὅτε ἐπληθύνθησαν, μετεχειρίζοντο αὐτοὺς καὶ ὡς πολυτελεῆ βρῶμα. Ὁ δὲ ταῶς κατ' ἀρχὰς ἦν σπάνιος καὶ κατ' αὐτοὺς ἔτι τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐν ζευγος αὐτῶν, ὅπερ ἐκέκτητο Ἀθηναῖός τις, ἐφείλκυσε περιέργους ἐξ ἀπωτάτων χωρῶν, διότι ἡ θεὰ αὐτῶν ἦν αἰείποτε περισπούδαστος· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπληθύνθησαν καὶ αὐτοί, ὥστε καὶ ἐγένοντο πλείονες τῶν ὀρνύγων. Ἐπίσης ἀναφέρονται καὶ ἄλλα ἐξ ἀλλοδαπῆς πτηνά, αἱ μελεαγρίδες ἢ καὶ αἰθιοπικοὶ ὄρνιθες. Περὶ δὲ τοῦ Ἰνδικοῦ ὄρνιθος ἢ ἀλεκτρούβου οὐδὲν εὐρίσκομεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· οἱ ψιττακοὶ δὲ ἐκομίζοντο παρὰ τῶν Ἰνδῶν μόνων μετ' ἄλλων. Ἀλλὰ καὶ ἡ γαλῆ, ἡ παρ' ἡμῖν γάτα (κατὰ Ἡσύχ. κήτα) φαίνεται ὅτι οὐκ ἦν ἀνεκαθεν ἐγχώριος τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ πάντοτε συγχέεται μετὰ τῆς μυγαλῆς (ἰκτίδος, νυμφίτσης, belette) καὶ ἄλλων μυοθηρῶν καὶ μυοβόρων ζώων· τοιαύτην γαλῆν σημαίνει ἡ παρ' Αἰλιανῶ μνημανευομένη Ταρτησία γαλῆ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἰδιάζον αὐτῇ ὄνομα αἴλουρος, ὡς καὶ τὸ τοῦ πετεινοῦ ἀλέκτωρ, φαίνονται προελθόντα ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις, ὅτε ἡ γλῶσσα ἀπένεμε τοῖς ζώοις χαρακτηριστικώτερα καὶ ἐκ τῶν φυσικῶν αὐτῶν ἰδιοτήτων ἠρυσμένα ὀνόματα, ὡς ἀπὸ τῆς ὀφιοειδοῦς καὶ αἰόλου ἢ εὐστρόφου κινήσεως τῆς οὐρᾶς αὐτοῦ.

§ 9. Ὁ κύων μόνος ἐκ τῶν κατοικιδίων ζώων εὐρίσκεται κατ' ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἤδη παρ' αὐτῷ τῷ Ὀμήρῳ ἀπαντᾶται ὡς πιστὸς σύντροφος καὶ φύλαξ τοῦ ἑλληνικοῦ οἴκου, ἢ ὡς συνοδεύων τοὺς ἀνδρας οὐχὶ μόνον τοὺς ποιμαίνοντας πρόβατα καὶ αἴγας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ διατελοῦντας, μεθ' ὧν συνεισῆρχετο καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ ἀγο-

ράν. Οὕτω τὸ ἑλληνικὸν περὶ τὴν Τροίαν στράτευμα εἶχεν ἀφθό-
 νους κύνας (ἀργούς) καὶ τοιοῦτοι ἐτρέφοντο ὑπὸ Πατρόκλου καὶ
 Ὀδυσσέως. Ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις εὐρίσκομεν πάμπολλα εἶδη
 τούτων τῶν κυνῶν, ὀνομαζόμενα ἐκ τῶν τόπων τῆς καταγωγῆς
 αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν πρὸς φυλακὴν τῶν ποιμνίων χρήσιμος μαν-
 δρόσκυλος ὠνομάζετο ἀπὸ τῆς ἐν Ἡπείρῳ Μολοσσίδος, ἔνθα
 ὑπῆρχεν ἐν πληθύνει, Μολοσσὸς κύων, καὶ ἦν ἐπίσημος καὶ ἐπὶ
 τῷ μεγέθει αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ τῇ πρὸς τὰ θηρία· θυμικώ-
 τατος δὲ κυνῶν Μολοσσός, ἐπεὶ θυμωδέστατοι καὶ οἱ ἄνδρες.
 Ὑπῆρχε δὲ καὶ θηρευτικὸν εἶδος τούτων τῶν Μολοσσῶν κυνῶν,
 μὴ διαφέρον ἀπὸ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις κυνῶν. Ἀλλὰ μετὰ
 τῶν κυνῶν, οὓς ἐκτὸς τοῦ κυνηγίου περιεποιῶντο μάλιστα ἐπὶ
 τέρψει καὶ μετὰ πολλῆς καὶ τρυφερᾶς ἐπιμελείας καὶ κλίσεως
 ἦσαν τὰ Μελιταῖα κυνίδια, ἢ οἱ Μελιτηροὶ κύνες, εἴτε ἐκ τῆς
 Σικελίας κατήγοντο, εἴτε ἐκ τῆς Ἰλλυρικῆς Μελίτης, πάντως δὲ
 οὐχὶ ἐκ τῆς σημερινῆς Μάλτας. Ταῦτα τὰ κυνάρια ἦσαν περι-
 σπούδαστα ἰδίως ταῖς πλουσίαις καὶ τρυφώσαις γυναιξίν ἐν μετα-
 γενεστέροις χρόνοις, οἷον ἢ παρὰ Λουκιανῷ Μελιταῖα κύων Μυρρίνη,
 ἣτις τόσον θερμῶς ἀνατίθεται εἰς τὴν ἐπιμελῆ καὶ φιλόστοργον
 φροντίδα τοῦ ἀτυχοῦς συνοδοιποροῦντος φιλοσόφου. Ἀλλὰ καὶ
 πρότερον ἤδη ἐτύγχανον τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας καὶ ὁ Θεόφραστος
 ἀναφέρει ἡμῖν ὡς σύμπτωμα τοῦ μικροφιλοτίμου καὶ τοῦτο, ὅτι
 ἦν ἱκανὸς ποιῆσαι μνημῆμα τελευτήσαντος κυναρίου καὶ ἀνεγεῖραι
 στυλίδιον καὶ ἐπιγράψαι ἐπ' αὐτοῦ «ὁ καλὸς Μελιταῖος» (Κλάδος
 Μελιταῖος). Καὶ ἀναφέρεται τῷ ὄντι Πολίταρχος τις Ἀθηναῖος, τοσοῦ-
 τον τρυφῶν, ὥστε ἐποιεῖτο δημοσίᾳ τὴν ἐκφορὰν τῶν ἀποθανόν-
 των κυνῶν καὶ, προσκαλῶν τοὺς φίλους εἰς αὐτήν, ἀνήγειρεν
 αὐτοῖς ἐπιταφίους στήλας καὶ ἐνεκόλαπτεν ἐπ' αὐτῶν ἐπιτύμβια.
 Καὶ ἄλλοιοι δὲ κύνες ἠγοράζοντο πολλάκις ἀντὶ ὑπερόγκων καὶ
 μανικῶν τιμῶν. Οὕτως ὁ Ἀλκιβιάδης ἠγόρασεν ἀντὶ ἐβδομήκοντα
 μνῶν κύνα θαυμαστὸν τὸ μέγεθος καὶ τὸ εἶδος, οὗ ὅμως ἀπέκοψε
 τὴν πάγκαλον οὐράν, ἵνα παράσχη ὕλην λόγων τοῖς κεχηνόσιν
 Ἀθηναίοις (τοῖς Κεχηναίοις). Ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν μετεχειρίζοντο οἱ
 ἀρχαῖοι τοὺς κύνας πρὸς τὸ κυνήγιον τοσοῦτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον

εἰς τὸ κυνήγιον τοῦ λαγοῦ π. γ. οὐδ' εἶχον ἄλλον τρόπον θήρας ἐκτὸς τῶν κυνῶν, ὡς μὴ μεταχειριζόμενοι ὄπλον τι κατ' αὐτῶν. Εἶχον δὲ κατὰ τὴν θήραν τοῦ λαγοῦ καὶ διαφόρων εἰδῶν κύνας· νυκτερευτικάς, αἱ ἐκυνήγουν τοὺς λαγοὺς διὰ νυκτός, κύνας ἰχθυευστικάς, αἵτινες ἰχθυεύουσαι καὶ τῇ ὁσμῇ αἰσθανόμεναι τὴν καταφυγὴν καὶ εὐνήν τῶν λαγῶν ἀνεύρισκον αὐτούς, καὶ ἄλλας ταχείας ἢ ποδώκεις πρὸς τὸ κατὰ τὸν δρόμον καὶ κατὰ κράτος συλλαμβάνειν αὐτούς. Θηρευτικῶν κυνῶν ὑπῆρχον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πλεῖστα εἶδη. Ὡς γενναῖαι κύνες (de race), ὀνομαζόμεναι ἢ ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῶν πρώτων θρεψάντων καὶ ἀγαπησάντων αὐτάς, ἀναφέρονται ἡμῖν Λάκαιναι, Ἀρχάδες, Ἀργολίδες, Λοκρίδες, Κρήσσαι (κοῦφαι καὶ ἄλτικαὶ καὶ ὀρειβασίαις σύντροφοι καθ' ὁμοίωσιν αὐτῶν τῶν Κρητῶν), Μολοτικαί, Ἐρετρικαί, καὶ Ψυλλικαὶ κύνες ἐξ ἑλληνικῶν χωρῶν, καὶ ἐκ βαρβαρικῶν Κελτικαί, Ἰβηρικαί, Αὐσόνιοι, Παίονες, Σαυρομάται, Καρῖναι, Ὑρκαναί, Ἰνδικαί, εὐχρηστοὶ κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τῶν κυνηγουμένων ζώων, λαγῶν, ἐλάφων καὶ νεβρῶν καὶ συάγρων ἢ κάπρων· αἱ δὲ Καστόριοι καὶ Μενελαίδες καὶ Ἀρμόδιοι ὀνομάσθησαν ἀπὸ τῶν θρεψάντων αὐτάς. Πρὸς τὸ κυνήγιον ἐξετιμῶντο τὰ μέγιστα αἱ λακωνικαὶ ἄλωπεκίδες κύνες, ὀνομασθεῖσαι διὰ τοῦ τελευταίου ὀνόματος, διότι ἐλέγετο ὅτι τὸ ἀρχαῖον προῆλθον ἐκ κυνῶν καὶ ἄλωπέκων· ἴσως δὲ ἐκ τούτου τοῦ λακωνικοῦ εἴδους τῶν κυνῶν προῆλθε καὶ ἡ ὀνομασία τῶν παρ' ἡμῖν λαγωνικῶν. Εἰ καὶ αἱ λάκαιναι θήλειαι κύνες ἦσαν εὐφυέστεραι τῶν ἀρρένων κυνῶν, καὶ συχνότερον ἀναφέρονται ἡμῖν θηρευτικαὶ κύνες θήλειαι, ἀλλ' ὅμως οἱ φιλόθηροι ἐφύλαττον καὶ ἐξεπαίδευον μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας ἐξ ἑκατέρου τοῦ φύλου, καὶ ἐφρόντιζον πολὺ περὶ τῆς διατηρήσεως καὶ καθαρότητος τοῦ εὐγενοῦς εἴδους, προσπαθοῦντες, ὅπως αἱ γενναῖαι κύνες τεκνοποιῶνται οὐχὶ μόνον ἐξ ἐπίσης γενναίων κυνῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ νεωτάτων ἐν τούτοις, ἐνίοτε δὲ καὶ μιγνύοντες τὰ διάφορα εἶδη τῶν γενναίων κυνῶν. Σκυλακεύειν ἐκαλεῖτο ἢ ἀνατροφή τῶν μικρῶν σκυλάκων· ὡς ἀποτελοῦντα δὲ τὸν κόσμον τούτων ἀναφέρονται δέραια, ἱμάντες, ἐγκεντρίδες, βύρσα. Περὶ δὲ τῆς ἐπιμελείας τῶν

κυνηγετικῶν κυνῶν, περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν αὐτῶν, καὶ ἄλλων γνωρισμάτων αὐτῶν κατὰ τὴν θήραν, οἷα εἶχε καταδείξασα ἢ πεῖρα τῶν ἀρχαίων κυνηγῶν, πραγματεύεται ὁ τοῦ φιλοθηροτάτου Ξενοφῶντος Κυνηγετικός.

§ 10. Τελευταῖον ἰδιόζων πλοῦτος ἑλληνικῶν τινῶν χωρῶν, κατ' ἐξοχὴν δὲ τῆς Ἀττικῆς, ἦν ἡ μελισσοουργία, ἡ ἐπιμέλεια τῶν μελισσῶν, αἵτινες φαίνονται καὶ ἔχουσαι ἑλληνικὴν καταγωγὴν. Περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ βίου τούτων τῶν μελιτοφόρων ἐντόμων οἱ ἀρχαῖοι εἶχον πολλὰς ἐσφαλμένας γνώμας. Ἦν δὲ ἡ μελισσοουργία ἀρχαιοτάτη, γινομένη ἀπὸ τῶν χρόνων ἤδη τοῦ Ἡσιόδου ἐντὸς ἐπηρεφῶν σίμβλων· διότι σίμβλα καὶ σμήνη καὶ ἐσμοὶ ὀνομάζονται πολλάκις παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ὅ τι κυριολεκτικῶς λέγεται κυψέλη, ὁ κόφινος δηλαδή, ἢ τι τοιοῦτον δοχεῖον ἢ καλύβιον, ἐνθα συνάγεται ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν συνεργαζομένων μελισσῶν, τὸ λεγόμενον ἄλλως σμήνος καὶ ἐσμός (ἢ ἐσμός, es-saim), ὡς πάλιν καὶ τοῦτο τὸ πλῆθος ἐλέγετο πολλάκις καταχρηστικώτερον σίμβλος καὶ κύτταρος ἐνίοτε. Κυρίως δὲ κύτταρος καλεῖται ἡ μικρὰ ἐξάγωνος ὀπή, ἢ τὰ μικρὰ κοῖλα ἀγγεῖα τοῦ κηρίου, ὧν τὸ σύνολον ἀποτελεῖ τὰ κηρία ἢ μελίκηρα (ἀνθρώγια), ἅπερ χρησιμεύουσιν ὡς φωλεαὶ τῶν σχαδόνων ἢ νυμφῶν καὶ ὡς ἀποθήκαι τῶν ζωοτροφιῶν τοῦ ὄλου σμήνους. Γνωστὸν νῦν ὅτι ἕκαστον σμήνος συνίσταται ἐξ ἐργατίδων μελισσῶν (δέκα μέχρι τριάκοντα χιλιάδων), ἐξ ἀρρένων (ἑξακοσίων μέχρις ὀκτακοσίων), οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἀργὸν πλῆθος, εἰσὶ μέγιστοι τῶν ἄλλων, ἀκεντροὶ καὶ νωθοὶ καὶ ὀνομάζονται κηφήνες, τὰ δὲ ἔκγονα τῶν μελισσῶν ἢ αἱ μικραὶ νύμφαι καλοῦνται σχαδόνες, ὅταν ἤδη πτεροφυῶσιν. Ἐν ᾧ δὲ ἀπεδείχθη μετὰ ταῦτα, ὅτι ὑπάρχει ἐν ἑκάστῳ σμήνει μία μόνη μέλισσα βασίλισσα ἢ ἡγεμών, πολλοὶ τῶν ἀρχαίων ἐπίστευον, ὅτι ἀρχῶν τοῦ σμήνους, ἡγεμῶν ἢ βασιλεὺς καλούμενος ἦν εἷς, ἀλλ' ἀρρῆν, καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐνόμιζεν, ὅτι ἐν ἑκάστῳ σμήνει ὑπῆρχον πλείονες ἡγεμόνες, καὶ οὐχὶ εἷς μόνος, προστιθείς, ὅτι τὸ σμήνος ἀπόλλυται, καὶ εἴαν μὴ ὑπάρχωσιν ἱκανοὶ ἡγεμόνες, οὐχὶ τόσον διὰ τὴν ἀναρχίαν, ὅσον διότι συμβάλλονται εἰς τὴν γένεσιν τῶν μελιττῶν,

καὶ ἐὰν ὡς πολλοί, ὡς διασπῶντες τὸ σμήνος καὶ φέροντες εἰς αὐτὸ τὴν διχόνοϊαν. Διεφώνουν δὲ καὶ κατὰ τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι οἱ μὲν ὑπελάμβανον ὅτι αἱ μέλισσαι οὔτε ὠχεύοντο, οὔτε ἔτικτον, ἀλλ' ὅτι ἔφερον τὸν γόνον κατὰ τινὰς μὲν ἀπὸ τοῦ ἀνθους τοῦ καλλύντρου, κατ' ἄλλους δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνθους τοῦ καλάμου, κατ' ἄλλους δὲ ἀπὸ τοῦ τῆς ἐλαίας, τεκμαιρομένους τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι ἀφίεντο πλείστοι ἔσμοι τότε, ὅτε ἐγένετο εὐφορία ἐλαιῶν· τινὲς δὲ πάλιν ἐνόμιζον ὅτι τὸν μὲν γόνον τῶν κηφῆνων ἔφερον ἀπὸ τινος τῶν προειρημένων ὑλῶν, τὸν δὲ γόνον τῶν μελισσῶν ἔτικτον οἱ ἡγεμόνες. Ἐδέχοντο δ' οἱ ἀρχαῖοι (Ἀριστοτέλης) δύο γένη ἡγεμόνων, ὧν ὁ μὲν βελτίων ἦν πυρρόος, ὁ δὲ ἕτερος μέλας καὶ ποικιλώτερος, διπλάσιος δὲ τῆς χρηστῆς μελίσης κατὰ τὸ μέγεθος· οἱ τελευταῖοι δ' οὔτοι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τινῶν μητέρες, ὡς γεννῶντες. Ἄλλοι δὲ διετείνοντο ὅτι ὠχεύοντο αἱ μέλισσαι καὶ ὅτι ἄρρενες μὲν εἰσιν οἱ κηφῆνες, θήλειαι δ' αἱ μέλισσαι· κέντρον δὲ αἱ μὲν μέλισσαι ἔχουσιν, οἱ δὲ κηφῆνες οὐκ ἔχουσιν· οἱ δὲ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες ἔχουσι μὲν κέντρον, ἀλλ' οὐ τύπτουσιν. Ἄλλως τὰ περιεργότατα ζωικὰ φαινόμενα τῆς συλλήψεως καὶ ὠοτοκίας τῆς βασιλίσσης μελίσης, τὴν δι' ἄλλης βασιλίσσης ἀντικατάστασιν αὐτῆς ἀποθανούσης, τοὺς μέχρι θανάτου πολέμους τῶν δύο τυγχανουσῶν ἀντιζήλων βασιλισσῶν, τὴν ὑπὸ ἄλλης ἰσχυροτέρας νέας βασιλίσσης ἐνίοτε ἐξέλασιν τῆς πρώτης βασιλίσσης μετὰ τῶν πιστῶν διαμεινισσῶν αὐτῇ χρηστῶν ἢ ἐργατίδων μελισσῶν καὶ τὴν νέαν ἐποίκησιν αὐτῶν, τὰς προσβολὰς ἐνὸς σμήνου κατ' ἄλλου τὰς γινομένας ἐνίοτε πρὸς λεηλασίαν τῶν ἀποθηκῶν καὶ τοῦ μέλιτος αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν ἐκ τῆς γύρεως τῶν ἀνθέων κατασκευὴν τοῦ μέλιτος, — ταῦτα πάντα ἠγνόουν οἱ ἀρχαῖοι. Τὰς δὲ περὶ τῶν ἔργων τῶν μελισσῶν καὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ μέλιτος γνώσεις τῶν ἀρχαίων ἐκτίθησιν ἡμῖν ὁ Ἀριστοτέλης·

«Ὅταν ἔαρ ὄψιμον γένηται, καὶ ὅταν αὐχμοὶ καὶ ἐρυσίβη, ἐλάττων γίνεται ὁ γόνος· ἀλλ' αὐχμοῦ μὲν ὄντος, μέλι ἐργάζονται μᾶλλον, ἐπομβρίας δὲ, γόνον· διὸ καὶ ἅμα συμβαίνει ἐλαιῶν φορὰ καὶ ἔσμων. Ἐργάζονται δὲ πρῶτον μὲν τὸ κηρίον· εἶτα τὸν γόνον ἐναφίσσιν, ὡς μὲν ἐνιοὶ λέγουσιν ἐκ τοῦ στόματος (ὅσοι φέρειν

φασίν ἄλλοθεν)· εἶθ' οὕτως τὸ μέλι τροφήν, τὴν μὲν τοῦ θέρους, τὴν δὲ τοῦ μετοπώρου ἀμεινον δέ ἐστι τὸ μετοπωρινὸν μέλι. Γίνεται δὲ κηρίον μὲν ἐξ ἀνθῶν, κήρῳσιν δὲ φέρουσιν ἀπὸ τοῦ δακρύου τῶν δένδρων, μέλι δὲ τὸ πίπτον ἐκ τοῦ ἀέρος, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τῶν ἀστρῶν ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψη ἡ ἴρις. Ὅλως δ' οὐ γίνεται μέλι πρὸ Πλειάδος ἐπιτολῆς. Τὸν μὲν οὖν κηρὸν ποιεῖ, ὡς περ εἴρηται, ἐκ τῶν ἀνθέων, τὸ δὲ μέλι ὅτι οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ φέρει τὸ πίπτον σημεῖον· ἐν μιᾷ γὰρ ἢ ἐν δυσὶν ἡμέραις πλήρη εὐρίσκουσι τὰ σμήνη οἱ μελιττουργοὶ μέλιτος. Ἔτι δὲ τοῦ μετοπώρου ἀνθη γίνεται μὲν, μέλι δ' οὐ, ὅταν ἀφαιρεθῇ. Ἀφαιρουμένου οὖν ἤδη τοῦ γενομένου μέλιτος καὶ τροφῆς οὐκ ἐνούσης ἔτι ἢ σπανίας, ἐγένετο ἄν, εἴπερ ἐποίουν ἐκ τῶν ἀνθέων. Συνίσταται δὲ τὸ μέλι πεττόμενον· ἐξ ἀρχῆς γὰρ οἶον ὕδωρ γίνεται καὶ ἐφ' ἡμέρας μὲν τινὰς ὑγρὸν ἐστι· διὸ καὶ ἀφαιρεθῆ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις οὐκ ἴσχει πάχος, ἐν εἴκοσι δὲ μάλιστα συνίσταται. Δῆλον δὲ ἐστίν· εὐθέως τὸ ἀπὸ τοῦ χυμοῦ διαφέρει γὰρ τῇ γλυκύτητι καὶ τῷ πάχει. Φέρει δὲ ἀπὸ πάντων ἢ μέλιττα, ὅσα ἔχει ἐν κάλυκι ἀνθη, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων δέ, ὅσα ἄν γλυκύτητα ἔχη, οὐθένα βλάπτουσα καρπὸν, τοὺς δὲ χυμοὺς τούτων τῷ ὁμοίῳ τῇ γλώττῃ ἀναλαμβάνουσα κομίζει. Βλίσσεται δὲ τὰ σμήνη (βλίσσεται δ' ἐκαλεῖτο τὸ καπνίζειν τὰς μελίσσας καὶ διὰ τοῦ καπνοῦ ἐκδιώκειν αὐτὰς τῆς κυψέλης), ὅταν ἐρίνεον σῦκον φάγη, σχαδόνας δ' ἀρίστας ποιοῦσιν, ὅταν μέλι ἐργάζωνται. Φέρει δὲ κηρὸν μὲν καὶ ἐριθιάκην περὶ τοῖς σκέλεσι, τὸ μέλι δ' ἐμεῖ εἰς τὸν κύτταρον· τὸν δὲ γόνον ὅταν ἀφῆ, ἐπωάζει ὡς περ ἔρνις». Ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ περὶ τῶν μελισσῶν ἀπάται τῶν ἀρχαίων οὐδεμίαν ἐπιβλαβῆ ἐπήρειαν ἐπήνεγκαν εἰς τὴν μελισσοουργίαν, καὶ σχεδὸν ὡς ἐγένετο κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰσιόδου καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν ἀρχαιότητα, ἢ αὐτὴ διαμένει κατ' οὐσίαν καὶ παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον.